

Nr 391.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen om anvisande av medel för bestridande av kostnaderna för särskild förundersökning med hänsyn till villkorlig straffdom m. m.; given Stockholms slott den 3 maj 1918.

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, under förutsättning att riksdagen antager det förslag till lag angående villkorlig straffdom, varom särskild proposition nr 375 till riksdagen avlåtits,

dels medgiva, att den ersättning, som enligt nämnda lagförslag skall utgå till dem, som verkställa särskild förundersökning, varom i samma lagförslag förmäles, må bestridas från det under andra huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till domare, vittnen och parter,

dels ock till bestridande av kostnader för övervakning av villkorligt dömda å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 3 maj 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde ärende rörande avlåtande till riksdagen av proposition om anvisande av medel för bestridande av kostnaderna för särskild förundersökning med hänsyn till villkorlig straffdom m. m. Därvid anförde föredraganden:

*Kostnader
för för-
undersök-
ning.*

»Enligt det förslag till lag angående villkorlig straffdom, varom proposition jämlikt Kungl. Maj:ts den 26 sistlidne april fattade beslut avlåtits till riksdagen, skall domstolens ordförande, för vinnande av utredning, huruvida erforderliga förutsättningar för villkorlig dom finnas, förordna om anställande av särskild förundersökning rörande häktad, beträffande vilken formella hinder ej föreligga för villkorlig doms beviljande och vilken erkänt den gärning, som lägges honom till last. Dessutom må förordnande om dylik förundersökning kunna av ordföranden eller domstolen meddelas i övriga fall, där en dylik undersökning finnes behöflig för erhållande av utredning i avseende, som nu är sagt.

I utlåtande med förslag till lag angående villkorlig straffdom m. m., som den 25 juli 1917 avgavs av särskilda sakkunniga och som lagts till grund för nyssnämnda lagförslag, hava de sakkunniga erinrat, att för utförande på ett tillfredsställande sätt av en dylik förundersökning erfordrades ej blott förmåga att med planmässighet och snabbhet införskaffa och kritiskt sovra undersökningsmaterialet utan även att med tankereda, koncentration och stor noggrannhet i skrift återgiva erhållna upplysningar samt att det därför bleve en krävande uppgift för domstolarna att anskaffa väl kvalificerade förundersökare.

Av det av de sakkunniga uppgjorda förslaget till instruktion för förundersökare framgår ock, att det är ett till omfattningen ganska betydande och, med hänsyn särskilt till det vanligen nödvändiga besöket i den tilltalades hem, även tidskrävande arbete, som åligger förundersökaren. Han skall införskaffa upplysningar bl. a. angående den tilltalades familj och anhöriga, bostads- och hemförhållanden, ekonomiska omständigheter, kriminalitet eller alkoholism hos honom eller hans närmare anhöriga samt upplysningar i övrigt angående hans karaktär och personliga förhållanden m. m., därvid särskilt böra uppmärksammas förhållandena i uppväxthemmet, visad vanart, uppförande i hemmet, hur han skött sig i sitt arbete och fullgjort sin försörjningsplikt, sannolika anledningar till brottet m. m., ävensom angående tillfälle till arbetsanställning och lämplig övervakare.

De sakkunniga föreslogo därför att, i likhet med vad som gäller beträffande rättegångsbiträde åt häktad, varje förundersökare skulle äga rätt att få skälig ersättning av allmänna medel, efter ty rätten bestämmer.

Nödvändigheten av att tilldela förundersökarna ersättning av allmänna medel underströks ytterligare av strafflagskommissionen i ett av kommissionen avgivet yttrande över de sakkunnigas förslag. Kommissionen framhöll, att åtminstone i vissa delar av vårt land icke obetydliga svårigheter kunde möta att finna lämpliga personer, villiga att åtaga sig förundersökning, men att dessa svårigheter komme att minskas, om förundersökaren ägde rätt till ersättning.

I det för riksdagen framlagda förslaget till lag angående villkorlig straffdom har ock intagits bestämmelse, att förundersökaren skall efter domstolens prövning av allmänna medel åtnjuta skäligt arvode för utfört arbete samt ersättning för nödvändiga utgifter.

Till ledning för beräkningen av det belopp, vartill arvoden och ersättningar, som nu nämnts, kunna antagas årligen uppgå, torde böra erinras därom, att enligt uppgifter, intagna i de sakkunnigas betänkande, den föreslagna utvidgningen av den villkorliga domens tillämplighet skulle,

om de ifrågasatta bestämmelserna gällt år 1915, hava medfört, att antalet av de under nämnda år till frihetsstraff dömda, beträffande vilka formella hinder ej förelegat för villkorlig dom, uppgått till omkring 2,000. I vilken utsträckning samma förhållande inträffat beträffande de till böter dömda undandrager sig varje beräkning. Den saken torde emellertid hava mindre betydelse med hänsyn till det ringa antal bötesdömda, som erhålla villkorlig dom. De voro år 1915 endast 93. Övriga villkorligt dömda voro samma år 653.

Att med någon större tillförlitlighet bedöma, i vad mån antalet förundersökningar under år 1919 kommer att hålla sig över eller under 2,000, låter sig icke göra. Å ena sidan har under kristiden den stegrade brottsligheten medfört en betydande ökning av det antal fall, där villkorlig dom kan ifrågakomma, å andra sidan torde man kunna förutsätta dels att i ett icke obetydligt antal fall erforderlig utredning är för domstolen tillgänglig, även utan att särskild förundersökning ägt rum, dels ock, då det gäller andra än häktade, att domstolen ej sällan med hänsyn därtill, att villkorlig dom även av andra än formella skäl uppenbarligen är utesluten, ej förordnar om särskild förundersökning.

Tager man siffran 2,000 såsom utgångspunkt, synas kostnaderna böra beräknas till omkring 25,000 kronor för år. Arvodet för det utförda arbetet synes böra rättas efter dettas omfång och kan därför avsevärt växla vid olika förundersökningar. Likaså kunna givetvis de nödvändiga utgifterna betydligt variera. En närmare beräkning, än nu skett, torde därför ej låta sig göra.

De nu berörda kostnaderna torde, såsom ock förutsatts i årets statsverksproposition, lämpligen kunna bestridas från det under andra huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till domare, vittnen och parter. Till den höjning av nämnda anslag, som härav påkallas, torde jag få återkomma i annat sammanhang. En höjning av anslaget erfordras nämligen även på grund av andra omständigheter än den nu omförmälda.

*Kostnader
för över-
vakning.*

Det ifrågavarande förslaget till lag angående villkorlig straffdom föreskriver även, att den villkorligt dömda skall under viss tid, ett år vid bötesdom och eljest tre år, stå under övervakning, där ej av särskilda skäl kan antagas, att han skall därförutan låta sig rättas. Övervakningen utövas av en därtill av domstolen förordnad person (övervakare), som skall hava tillsyn över hans uppförande och söka befordra vad som kan lända till hans rättelse.

Rörande frågan om ersättning till övervakarna anförde förut nämnda sakkunniga, att i de större städerna, där antalet övervakade komme att bliva särskilt stort och där möjligen varje övervakare komme att anförtros

övervakning över ett flertal villkorligt dömda, övervakningsverksamheten otvivelaktigt krävde understöd av allmänna medel. Detta understöd syntes lämpligen kunna utgå i form av bidrag till där verksamma enskilda föreningar, vilka kunde förväntas lämna domstolarna biträde vid anskaffande av lämpliga övervakare. Därest en dylik förening visade sig förtjänt av förtroende, syntes nämligen all anledning föreligga att begagna sig av det organiserade intresse för saken, som där funnes. Vore föreningen i stånd att anskaffa övervakare, som domstolen kunde godkänna, torde det få anförtros åt föreningen att avgöra, om för sådant ändamål avlöning i större eller mindre utsträckning vore nödvändig. Bidrag av ifrågavarande beskaffenhet syntes i dess helhet böra utgå av statsmedel. Huruvida det kunde vara erforderligt att även i fall, där varje övervakare hade endast en eller ett fåtal övervakade omhand, lämna ersättning för övervakarens arbete, torde kunna avgöras först efter därom vunnen erfarenhet. Att övergå från oavlönade till avlönade övervakare, utan att omständigheterna tvingade därtill, syntes de sakkunniga ej tillrådligt.

Strafflagskommissionen förklarade i sitt yttrande över lagförslaget, att svårigheterna att anskaffa lämpliga och villiga övervakare måhända komme att visa sig synnerligen vanskliga att övervinna i trakter med glesare befolkning eller inom vilka intresset för de frågor, lagförslaget berörde, vore mindre levande. Kommissionen hyste dock den uppfattningen och hade fått denna från sakkunnigt håll bekräftad, att denna svårighet skulle i ganska stor utsträckning undanröjas, därest övervakningsarbetet bleve förenat med skälig ersättning. Kommissionen hemställde därför, att detta önskemål måtte tillgodoses.

Även jag är övertygad om, att övervakningsverksamheten kräver understöd av allmänna medel. Men jag anser tillika önskvärt, att i största möjliga utsträckning anlitas frivilliga, för övervakningsarbetet lämpliga krafter, som äro beredda att utföra arbetet utan ersättning. Däri ligger en viss garanti för att de gå till sitt värv med det starka intresse för uppgiften, som är en förutsättning för att övervakningen verkligen skall medföra ett gott resultat. Utsikten att erhålla lämpliga personer, även utan att ersättning lämnas, torde ock vara större, då det gäller övervakning, än då det är fråga om förundersökning. Såsom de sakkunniga påpekat och jämväl torde framgå av vad jag förut anfört, synes förundersökningen ställa anspråk på vissa personliga egenskaper, som icke äro oundgängligen nödvändiga hos övervakaren. Frågan om behövligheten av ersättning för det utförda arbetet ställer sig därför också olika i de båda fallen.

Vad nu sagts pekar enligt mitt förmenande därhän, att den av de

sakkunniga föreslagna vägen bör följas, nämligen att bidrag av statsmedel lämnas till enskilda föreningar, i vilkas verksamhet det ingår att anskaffa personer, som äro lämpliga och villiga att tjänstgöra såsom övervakare. Det torde beträffande dylika övervakare få bero på överenskommelse mellan föreningen och övervakaren, om ersättning skall utgå eller ej. Därigenom synes möjlighet öppnas att anlita oavlönade eller avlönade övervakare, beroende på omständigheterna. Emellertid finnas trakter i vårt land, där en sådan föreningsverksamhet ej kan, åtminstone under de närmaste åren, påräknas, liksom ock det är tänkbart att, även om en dylik förening är verksam i trakten, övervakare förordnas av domstol direkt utan förmedling av föreningen. Även för dessa fall måste möjlighet finnas att, i den mån så finnes erforderligt, bereda övervakaren ersättning.

Ersättningen för det utförda övervakningsarbetet torde, vare sig det utföres av personer, som anskaffats av en dylik förening eller ej, böra utgå efter enahanda grunder, bestämda av Kungl. Maj:t. Enligt förslaget till instruktion för övervakare skola besök hos den domde — den del av arbetet som torde vara mest tidskrävande — under de fyra första veckorna äga rum minst en gång i veckan och under den återstående övervakningstiden i regel kunna efter hand ske med längre mellanluster. Ersättningen, som med hänsyn därtill, att ombyten av övervakare ju undantagsvis kunna förekomma, torde böra beräknas med visst belopp per månad, synes därför böra utgå med ett avsevärt högre belopp för den första månaden än för de följande. Huru stort beloppet för varje månad bör sättas och om det bör variera för olika delar av landet, beroende på olika grad av svårighet att anskaffa övervakare och olikhet i utgifter för övervakningen, är svårt att på förhand avgöra. Emellertid synes ersättningen förslagsvis kunna i genomsnitt sättas till 12 kronor för den första månaden och 3 kronor för varje av de efterföljande. För år 1919 skulle ersättningen per övervakning således bliva 45 kronor. Det torde emellertid böra påpekas, att vunnen erfarenhet möjligen kommer att påkalla höjning av detta belopp.

Beträffande utgifterna för år 1919 erinrar jag därom, att i årets statsverksproposition beräknats å extra stat för sagda år såsom förslagsanslag ett belopp av 25,000 kronor. Efter de sakkunnigas approximativa beräkningar skulle under normala år efter den föreslagna utvidgningen av den villkorliga domens tillämplighetsområde antalet av dem, som årligen erhålla villkorlig dom, komma att uppgå till omkring 900. Att förslagsanslaget likväl ej beräknats högre än till 25,000 kronor beror därpå, att dels antalet övervakade ej sammanfaller med antalet villkorligt dömda, då ju övervakning ej skall äga rum, där av särskilda skäl

kan antagas, att den dömde skall låta sig rättas därförutan, dels ock de villkorliga domar, som under år 1919 fällas efter den föreslagna nya lagen och sålunda kunna medföra övervakning, fördelas över hela året och således övervakningen ej börjar, förrän större eller mindre del av året förflutit.

De belopp, som skola utgå av nu ifrågavarande anslag, torde böra utanordnas av överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda grunder. När övervakares befattning med den dömde upphört, torde därför övervakaren, därest han önskar komma i åtnjutande av ersättning, böra vända sig till överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, inom vilket vårdnadsdomstolen har sin verksamhet, samt med bifogande av attest från ordföranden i vårdnadsdomstolen rörande den tid, under vilken övervakaren omhänderhaft övervakningen, anhålla om utanordnande av ersättning enligt de av Kungl. Maj:t fastställda grunderna.

Bidrag av statsmedel till enskilda föreningar, vilka ombesörja anskaffandet av för övervakningsverksamheten lämpliga personer, kunna måhända lämpligen utgå i den formen, att till föreningen t. ex. halvårsvis utanordnas ett belopp, motsvarande sammanlagda summan av de ersättningar, som skulle under denna tid utgått till de genom föreningens bemedling förordnade övervakarna, därest domstolen utsett dem utan föreningens bemedling. Dessa övervakare böra då icke vara berättigade att åtnjuta gottgörelse i den ordning, som förut omförmälts, utan bör det ankomma på föreningen och sådan övervakare att träffa överenskommelse, huruvida föreningen skall ersätta övervakaren eller icke. I många fall blir kanske föreningen i stånd att anskaffa oavlönade övervakare och har därigenom tillfälle att med hjälp av de inflyttna statsmedlen i fall av behov anställa fast avlönade övervakare.

Med stöd av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Majt måtte genom proposition föreslå riksdagen att, under förutsättning att riksdagen antager det förslag till lag angående villkorlig straffdom, varom särskild proposition nr 375 till riksdagen avlåtits,

*Departements-
chefens
hemställan.*

dels medgiva, att den ersättning, som enligt nämnda lagförslag skall utgå till dem, som verkställa särskild förundersökning, varom i samma lagförslag förmäles, må bestridas från det under andra huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till domare, vittnen och parter,

dels ock till bestridande av kostnader för övervakning av villkorligt dömda å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 25,000 kronor.»

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Harry Guldberg.